

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку вбачаємо у більш детальному вивченні взаємодетермінованості сімейного стану та становленням професійної самосвідомості жінки-викладача.

Література:

1. Зубкова І. Ю. Динаміка Я-образу вчителя-професіонала: Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.07 / Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – К., 2001. – 20 с.
2. Савчин М. В. Педагогічна психологія: Навч. посіб. – К.: Академвидав, 2007. – 424 с.
3. Самосознание и защитные механизмы личности. Хрестоматия / Под. ред. Д. Я. Райгородского. – Самара: Издательский Дом „БАХРАХ – М”, 2003. – 656 с.
4. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності. – К.: Либідь, 2003. – 376 с.

УДК 371.132

Кучай О.В.

ОБҐРУНТУВАННЯ ОСНОВНИХ ПОНЯТЬ КАТЕГОРІЇ „ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНЦІЯ ВЧИТЕЛЯ ІНФОРМАТИКИ”

Анотація. У статті обґрунтовуються основні поняття категорії „професійна компетенція вчителя інформатики”.

Аннотация. В статье обосновываются основные понятия категории „профессиональная компетенция учителя информатики”.

Annotation. The article grounds the basic concepts of category „professional jurisdiction of teacher of informatics”.

Високий рівень професійної компетентності педагога характеризує *інформаційно-комунікаційна компетентність* – комп’ютерна грамотність плюс вміння вести пошук інформації, використання й оцінка інформації, володіння технологіями комп’ютерних комунікацій, вміння засвоювати і використовувати можливості інформаційних технологій для вирішення методичних і навчально-виховних проблем.

За визначенням Г. К. Селевко, інформаційна компетентність – це ключова суперкомпетентність людини ХХІ ст., важливий інструмент майбутньої професійної діяльності теперішніх учнів і студентів, а також викладачів [1, 68].

Компетентність педагогічних кадрів професійної школи є однією з організаційно-педагогічних умов ефективної підготовки конкурентоспроможного на ринку праці фахівця, який досконало володіє професійною майстерністю, загальними і професійними компетентностями, наділений комунікативними якостями. Підвищення цієї компетентності неможливе без педагогічної системи професійної освіти, яка постійно оновлюється й ефективно функціонує.

Професійну компетенцію, на думку В. Д. Шадрікова, визначає інтегральна характеристика професійних і особистісних якостей фахівця як суб’єкта певної діяльності. При цьому можна зробити висновок, що професійна готовність і професійна компетентність – близькі за своїм значенням поняття.

Отже, необхідно для початку створити систему підготовки педагогів, компетентних у сфері професійного використання нових інформаційних технологій. Ці педагоги повинні прийти також у середні школи, тому що процес професійної орієнтації навіть у відомому змісті початкової професійної підготовки починається саме там, і у вищі навчальні заклади, тому що саме тут фахівець формується, і в систему післявузівської освіти, тому що нові інформаційні технології, у силу їхнього бурхливого розвитку, являються тією галуззю, компетентність у якій застаріває швидше, ніж у іншій, і вимагає постійного оновлення [2, 57].

У педагогічних дослідженнях виділяють професійні, ключові, предметні компетенції тощо. З компетентністю у галузі інформатики, комп’ютерної техніки та інформаційно-комунікаційних технологій пов’язують інформаційну культуру та компетентність: інформаційну, інформаційно-комунікативну, інформаційно-комп’ютерну, інформаційно-технологічну, ІКТ-компетентність тощо. Нині недостатньо розроблена проблема компетентності у галузі інформатики: відсутнє чітке означення цього феномену, неоднозначно

розглядається його структура, є розбіжності у виділенні ключових компетенцій у галузі інформатики, що утруднює пошук системи адекватних шляхів і способів формування і розвитку *інформатичної компетентності* студентів [3, 62].

Аспекти трактування поняття інформаційної компетентності, що трапляються в педагогічних дослідженнях, подано на схемі 1.

До значущих ознак відносять знання інформатики як предмета, використання комп'ютера як необхідного технічного засобу, активну соціальну позицію і мотивацію суб'єктів освітнього простору, сукупність знань, умінь і навичок щодо пошуку, аналізу і використання інформації, даних і знань, ціннісне ставлення до інформаційної діяльності, наявність актуальної освітньої або професійної задачі, в якій актуалізується і формується інформаційна компетентність.

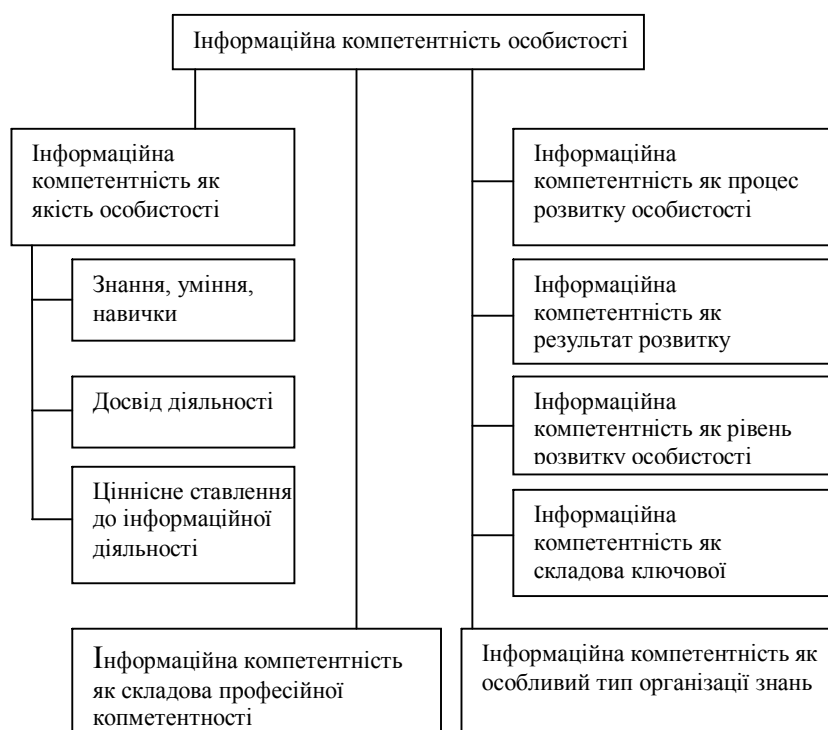

Схема 1. Трактуванні інформаційної компетентності особистості.

Характеризуючи сутнісні ознаки компетентності людини, слід мати на увазі, що вони постійно змінюються (із зміною світу, із зміною вимог до особи); орієнтовані на майбутнє (виявляються в можливостях організувати свою освіту, спираючись на власні здібності, з урахуванням вимог майбутнього); мають діяльнісний характер узагальнених умінь у поєднанні з предметними вміннями і знаннями в конкретних галузях (ситуаціях); виявляються в умінні здійснювати вибір, виходячи з адекватної оцінки себе в конкретній ситуації; пов'язані з мотивацією на неперервну самоосвітню діяльність.

Розглянемо компетентність у галузі предмета інформатики, яку називатимемо *інформатичною компетентністю*.

Інформатична компетентність – це інтегративне утворення особистості, яке інтегрує *знання* (про основні методи інформатики та інформаційних технологій), *уміння* (використовувати наявні знання для розв'язання прикладних задач), *навички* (використання комп'ютера і технологій зв'язку), *здатності* (представляти повідомлення і дані у зрозумілій для всіх формі) і *виявляється у прагненні, здатності і готовності* до ефективного застосування сучасних засобів інформаційних та комп'ютерних технологій для вирішення завдань у професійній діяльності і повсякденному житті, *усвідомлюючи* при цьому значущість предмета і результату діяльності.

Внутрішня структура інформатичної компетентності, на наш погляд, містить мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, ціннісно-рефлексивний, емоційно-вольовий компоненти і наведена на схемі 2.

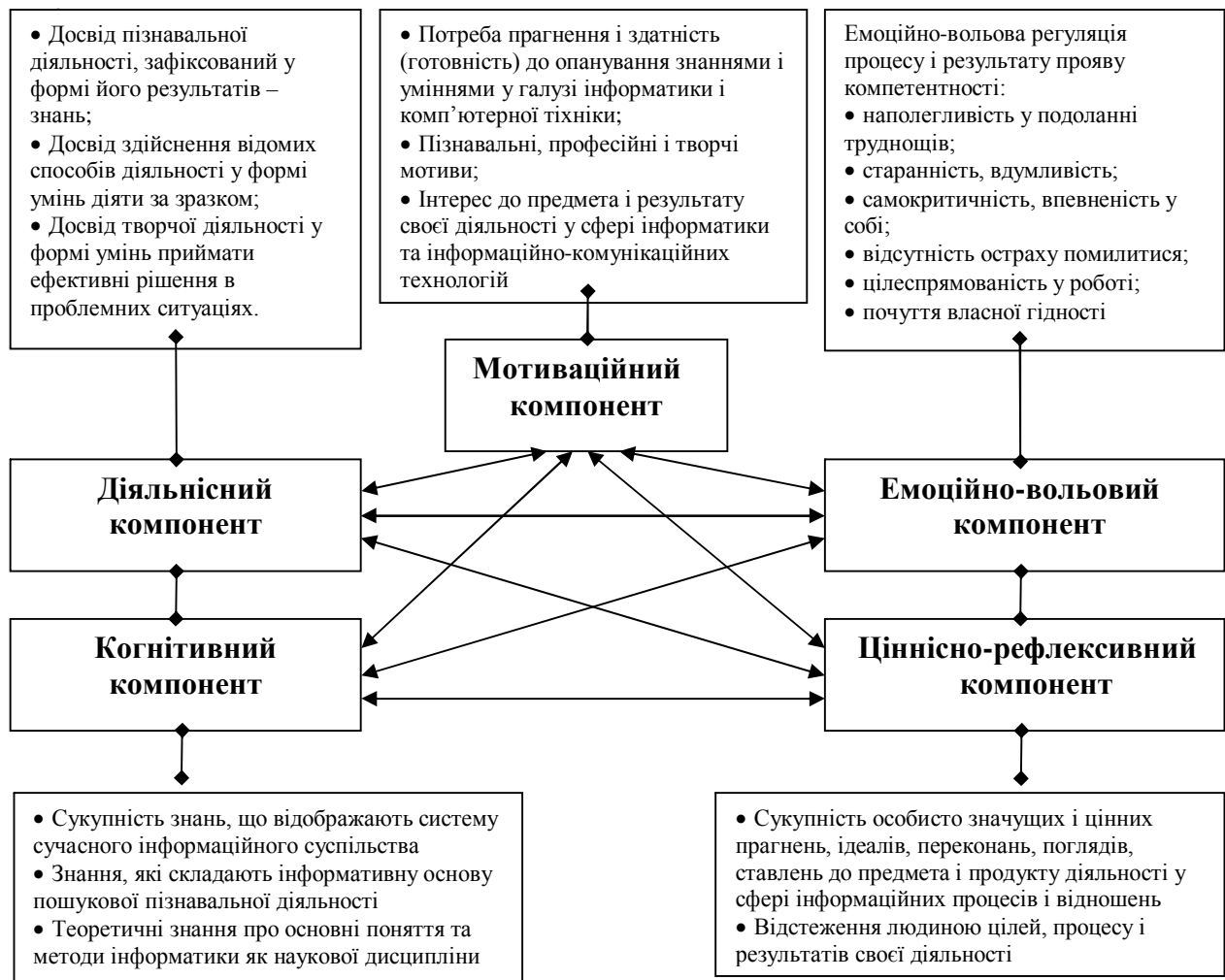

Схема 2. Структура інформатичної компетентності особистості.

Виділені компоненти існують не ізольовано одні від одних, а тісно взаємопов'язані між собою. Охарактеризуємо зміст кожного з виділених компонентів [4, 64-65].

Вивчення проблеми інформатичної компетентності на теоретико-методологічному рівні дає підстави стверджувати, що у процесі її становлення доцільно дотримуватися таких підходів:

- *діяльнісного*, оскільки розвиток особи відбувається тільки в діяльності;
- *компетентнісного*, який передбачає створення умов для опанування комплексу компетенцій в сучасному інформаційно насиченому просторі; акцентуванні уваги на способах і характерові дій, укріплення взаємозв'язку між мотиваційною і ціннісно-орієнтаційною характеристикою особистості;
- *особистісно зорієнтованого* до процесу навчання, який сприяє включенню студентів у навчально-пізнавальну діяльність і зорієнтований на розвиток внутрішньої мотивації особистості, формування активної позиції студента, формування професійного інтересу, забезпечення оптимального педагогічного спілкування, індивідуального підходу до студентів, організацію зворотного зв'язку, заснованого на інформованості;
- *системного*, враховуючи, що інформатична компетентність і процес її розвитку є складними динамічними системами [5, 68-69].

Компетентнісний підхід є своєрідною відповіддю на проблемну ситуацію в освіті, що виникла внаслідок протиріччя між необхідністю забезпечити належну якість освіти в умовах динамічного розвитку науки і технологій та неможливістю розв'язати цю задачу традиційним шляхом [6, 53].

Професійна компетентність вчителя є складним індивідуально-психологічним утворенням на засадах теоретичних знань, практичних вмінь, значущих особистісних якостей

та досвіду, що зумовлюють готовність педагога до якісного виконання функціональних обов'язків.

У даній роботі ми акцентуємо увагу на інформаційній компетенції, яка, на нашу думку, посідає одне з ключових місць у сучасній підготовці педагога.

Інформаційна компетенція по-різному розкривається в різних психолого-педагогічних джерелах, але до найбільш значних її елементів відносять: знання і використання раціональних методів пошуку і збереження інформації в сучасних інформаційних масивах; володіння навичками роботи з різними видами електронної інформації; вміння отримувати і подавати інформацію в Internet; володіння навичками використання інформаційних та телекомунікаційних технологій у навчальному процесі і для професійного самовдосконалення.

Ми виділяємо у формуванні інформаційної компетенції вчителя три змістовних напрями:

1) загальний, який передбачає наявність знань, умінь та навичок знаходити, опрацьовувати, аналізувати, критично осмислювати нову інформацію;

2) технологічний, спрямований на опанування сучасних комп'ютерних і телекомунікаційних систем;

3) методологічний, який спирається на попередні два і визначає готовність вчителя до створення і застосування новітніх технологій навчання, форм і методів навчально-пізнавальної діяльності.

Інформаційна компетенція, насамперед, є явищем багатограним і визначає професійні якості вчителя: його здатність до опанування нових прийомів, методик та засобів у навчанні, а також передбачає вміння вчителя взаємодіяти з учнями із застосуванням нових комунікаційних технологій. Сучасні засоби комунікаційного, мобільного поліфонічного зв'язку дозволяють побудувати кардинально нові організаційні форми навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Слід зауважити, що інформаційна компетенція у визначенні цілей і змісту загальної освіти не є кардинально новим утворенням, проте в сучасних умовах вона набуває пріоритету у зв'язку з тим, що саме вона визначає здатність учителя до швидкого реагування на динамічні зміни в науці, які мають віддзеркалюватися в навчанні.

Формування інформаційної компетенції майбутнього вчителя неможливе без усвідомлення нової ролі викладача у навчанні. Педагог вже не є транслятором знань і носієм єдино правильної інформації, а виступає в ролі експерта, разом з учнями досліджуючи і аналізуючи навчальний матеріал, активно застосовуючи новітні телекомунікаційні та комп'ютерні технології і, таким чином, надаючи зразок учіння. Зауважимо, що недостатня інформаційна компетенція, зокрема відставання вчителя від учня щодо використання новітніх комп'ютерних технологій, є одним з факторів, які призводять до зниження престижу викладача [6, 53-54].

Формування інформаційної компетенції є однією з провідних задач підготовки майбутнього вчителя саме тому, що це дозволяє закласти фундамент його самовдосконалення та саморозвитку, готовності „крокувати у ногу з часом”, адже вчитель має бути взірцем, сучасною людиною для сучасного учня.

Література:

1. М.Селевко Г. К. Педагогические технологии на основе информационно-коммуникационных средств. – М.: НИИ школьных технологий, 2005. – 208 с.
2. Штыров А.В. Основные направления и цели информатизации историкопедагогического образования // Педагогическая информатика. – 2006. – № 1. – С. 54-60.
3. Головань М. Информатична компетентність: сутність, структура і становлення // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2007. – № 4. С. 62-69.
4. Головань М. Информатична компетентність: сутність, структура і становлення // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2007. – № 4. С. 62-69.
5. Головань М. Информатична компетентність: сутність, структура і становлення // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2007. – № 4. С. 62-69...С. 68-69.
6. Яцишина Н.О. Інформаційна компетенція як складова фахової підготовки майбутнього вчителя // Інформаційні технології в освіті, науці і техніці / Матеріали IV Всеукраїнської

УДК 371.3

Кучай Т.П.

СІЛЬСЬКА ШКОЛА – ОСНОВНИЙ ОСЕРЕДОК ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розкривається формування активної життєвої позиції школяра в умовах сільської школи в процесі спілкування з природою.

Аннотация. В статье раскрывается формирование активной жизненной позиции школьника в условиях сельской школы в процессе общения с природой.

Anotation. The article tells about forming of active vital position of schoolboy in the conditions of rural school in the process of socializing with nature.

Генезис екологічних проблем країни, конфлікти, що виникали у взаємодії людини з природою внаслідок негативного впливу антропогенної діяльності на якісний стан довкілля, пошуки ефективних шляхів вирішення екологічних проблем призвели до усвідомлення необхідності зміни ціннісних орієнтирів у стосунках людини і природи [1, 15].

Концепція екологічної освіти цього часу звертає увагу педагогів не лише на засвоєння знань і вмінь, як результат освіти, але й на виховання певних якостей особистості. Щоб підкреслити виховний аспект змісту педагогічної діяльності, спрямованої на формування відповідального ставлення учнів до природного середовища, до терміну „екологічна освіта” додається „виховання”. У вітчизняній літературі і міжнародних документах використовується термін „освіта в галузі навколишнього середовища”.

Таким чином, педагогічна діяльність з екологічної освіти і виховання розглядається як науково-просвітницька, педагогічна і практична у їх єдності і взаємозв’язку [2, 10-12].

Основною метою екологічної освіти з формування екологічної культури окремих осіб і суспільства в цілому, є формування навичок, фундаментальних екологічних знань, екологічного мислення і свідомості, що ґрунтуються на ставленні до природи як універсальної, унікальної цінності. Екологічна освіта, з одного боку, повинна бути самостійним елементом загальної системи освіти, і з іншого боку, виконує інтегративну роль у всій системі освіти [3].

Дослідженням екологічного виховання займалися науковці О. Булатов, М. Депенчук, М. Кисельов, В. Крисаченко, М. Лаптев, Н. Лисенко, Л. Мікешина, Г. Платонов, Е. Римлянд, М. Реймерс, О. Самсонов, Г. Тарасенко, В. Табачковський, Шварц та ін., які встановили, що людство брало на себе функції регулювання природних процесів .

Основним осередком екологічної освіти є школа. Головна мета екологічної освіти – формування цілісної, соціально активної особистості, котра сприймає життя як найвищу цінність, може усвідомлено оцінити й розв’язати проблеми, які зараз постають перед конкретною людиною і суспільством у цілому. Дуже добре, коли діти із різних регіонів нашої країни, близького і дальнього зарубіжжя співпрацюють, допомагають один одному у вирішенні екологічних проблем, діляться досвідом [4, 64-65].

Екологічне виховання особистості, в якій вдало би поєднувалися любов до рідного краю, гармонія душі і вчинку, є метою і засобом суспільного прогресу. Тому кожна важлива педагогічна проблема – це і проблема соціальна. До них належить віднести в педагогіці, поряд з іншими, і формування активної життєвої позиції школяра в умовах сільської школи засобами екологічного виховання. Сьогодні, коли значно погіршився екологічний стан, піклування про здоров’я нації стає необхідною потребою кожного, хто працює з учнями, залучає їх до систематичного спілкування з природою. Екологічне виховання розглядається як один з найпотужніших важелів повороту людства в його ставленні до життєвого середовища від руйнівного споживацького до конструктивного, дбайливого, бережливо-відновлювального [5, 69].

Як правило, процес формування активної життєвої позиції школяра в умовах сільської школи в процесі спілкування з природою відбувається у три етапи. Перший з них полягає в тому, що учень має уявлення про моральну поведінку у спілкуванні з природою, коли інтерес